

Klikkrec (Krasznahorkai László - Max Neumann: Állatvanbent c. könyvéről)

[Látó, 2011. január]

KRASZNAHORKAI LÁSZLÓ – MAX NEUMANN: ÁLLATVANBENT. MAGVETŐ, 2010.

D. M.: „megfeszülve, csupa izom mind a két oldalon”. Kezdjük a végén?

P. J.: Mi készített, hogy ezt a könyvet válaszod? A szerző neve vagy a cím? Kezdhethetjük az elején is.

D. M.: Egyik sem, illetve nem külön-külön. Majdnem egyszerre vásároltam egy Kindle-t és 3 példányt ebből a gyönyörű könyvből. Mint könyv fogott meg az e-book korában. Kezdhethetjük az elején is. Úgyis keretben mozgunk. Ugyanoda jutunk vissza.

P. J.: Eleje és vége összeér, igen. Elementáris összecsapások színtereként olvastam a kötetet, és ez, kezdet és vég, máris egy ilyen dialektikus ellentétpárként nyomul elő. Represszió/kitörés, fekete/fehér, kint/bent...

D. M.: De mi vagy ki van kint, illetve bent? Pont a közepén a kötetnek, a VII. részben ez áll: „csak hogy én odabent vagyok, te hordozol saját magadban, és ezen nem segít semmi”. A megnyugtató, távolságot, szétválaszthatóságot teremtő ellentét felborulni látszik.

P. J.: Éppen ettől válik elementáris erejűvé a szövegformálás. Amit kívül vélünk lokalizálni, az tulajdonképpen belül van. Kint/bent metaleptikusan felcserélődik.

D. M.: Ez a képnézés tapasztalata is egyben. Képet nézek kívülről, de amit látok, az belőlem jön. Az leszek, ahogyan látok. Számomra ezt a tapasztalatot viszi színre ez a könyv.

P. J.: Igen. Szöveg és kép viszonya is valahogyan ebben a felcserélhetőségben ragadható meg.

D. M.: Képek kapnak hangot, de nagyon erőteljesen látszik, hogy ez hangkölcsonzés.

P. J.: Igen, nagyon jó, hogy ezt említed, én is úgy érzem, hogy bár képből ihletődő és képeket körülíró szöveget ír Krasznahorkai, mégis a kép hiányáról beszél.

D. M.: Nem fedi le a képeket, ami egyben azt is jelentené, hogy elfedi, megszünteti, hanem inkább a képleírásban a különbséget teremti, épp az erős interpretációval hagyja a képet megnyilvánulni a szövegtől eltérően. Hogy érted a kép hiányát?

P. J.: Képleírás, és mégsem az. A képleírás éppen arról szól, hogy képet, arcot nem tudunk ehhez a precedens nélküli hanghoz asszociálni. Csak egy nagyon erős hang létesül.

D. M.: És ez a hang a képekből jön, a fekete állat-forma hangjaként szól a szöveg, abból a nézőpontból láttatja a képeket. Ott van számára a hang eredete.

P. J.: Igen. Az üvöltés eredete.

D. M.: Na ez az, hogy üvöltés. Artikulálatlan, állati hang. Hogy lesz ebből nyelv?

P. J.: „Így hát nem is létezik, csak üvölt”.

D. M.: A létezés az üvöltés lenne? Illetve éppenhogy a nem-létezés? Mintha az üvöltéssel kellene történnie valaminek, hogy létezéssé váljon. Valakivé kell változtatnia az üvöltőt.

P. J.: De ezt, mint minden egyéb kapaszkodót arra vonatkozóan, hogy ki is beszél itt és miről, vissza is vonja a szöveg. Az üvöltés a lét igazolása lenne, de itt épp az hangsúlyozódik, hogy az üvöltés az arra való ráébredés, hogy a hang tulajdonosa ki van zárva a létezésből. Nemcsak a bezártság, a kizártság is alapélmény.

D. M.: Az „üvöltésem vagyok”, mondja az elsőben.

P. J.: Igen, ez lenne az egyetlen attribútuma a „beszélőnek”.

D. M.: És innen kezd el első személyben beszélni a szöveg.

P. J.: És a „Ki beszél?” rejtélye egyre inkább elmélyülni látszik.

D. M.: Vagy „Mi beszél?” Az elején volt egy rövid külső keret, ő-ként volt leírva. Aztán átmenet nélkül én-beszédbe fordult a szöveg. És az állat-forma üvölt... védelmező keret nélkül, áradó hangként. Az egyes szám első személyű hang pedig azt is jelenti, hogy nekem, az olvasónak is úgy kell olvasnom, első

személyben.

P. J.: „nem tudjátok, hogy milyen vagyok én és mi vagyok, mert nem tudtok elképzelni sem”.

D. M.: Ha olvasom, ez az üvöltés vagyok. Leszek. De én kikandikáltam a képek felé. Menekültem a szövegből. Mást kerestem a képen. Tiltakoztam.

P. J.: Én is valami hasonlót érzékelek ebben a szövegben: ez nem valami terápiás üvöltés, ez annál több, mélyebb, és az olvasót is magával rántja. Az üvöltés mindenképp valami negatív: tagadás, menekülés, agresszív megnyilvánulás.

D. M.: Ezért áldás, hogy képek is vannak. Nyitott, néma képek. És színesek is. Még ha visszafogottan is.

P. J.: Igen, és egy adott ponton színessé válik a szöveg is. Lásd a X. részt.

D. M.: Hát a „feketétől a szürkéig”...

P. J.: Bár az árnyalatok végtelen fokozatáról beszél.

D. M.: Kérdés, ha egy szöveg azt írja, hogy „mennyiféle szín”, akkor azzal tényleg színekről ír?

P. J.: Visszavonások sorozata a szöveg. Módszeresen felszámol mindent, amiről, ahogyan, amilyen nézőpontból írni lehet. Igen, itt egyértelmű az ironia.

D. M.: A képeken viszont vannak színek, sőt néha a keret is piros, és a képbe belefolyó.

P. J.: Krasznahorkai mintha a szöveget helyezné liminális helyzetbe. Az írás határértékeire kérdez rá. Értelmezéséből egyre inkább úgy tűnik számomra, hogy a kép lenne az affirmáció, a szöveg a negáció. Anyag és ellenanyag.

D. M.: Attól, hogy leírom, hogy szín, még nincs szín írásban, csak a hiánya. Kicsit vízfestékesíteném a fenti ellentétet.

P. J.: Addig leírom, hogy nekem ez a szöveg Munch Kiáltását, valamint az Allen Ginsberg-féle hippis lázadó hangot is „képbe hozza”. Ráír az üvöltés művészettörténeti, irodalmi hagyományára, áthangolja azt. De várom a vízfestékesítést.

D. M.: Max Neumann képeinek technikájában egyszerre látom a határozott határvonalakat és az összefolyásokat, a színek átmenetét, árnyalatait, a színfoltokat. Mintha a kontúrokkal kihatárolná, kikeretelné az „alakokat” valami összefolyó színesből, színes mederből. A megjelenő „valamik” kikeretezések a színek folyásából.

P. J.: És mintha ezt a kikeretezést végezné el a szöveg is, nem?

D. M.: Mintha egy nyelven beszélénk, nem? Én is úgy gondolom, hogy még inkább kikeretez, azzal, hogy a fekete állat-formára fókuszál, annak kölcsönöz hangot, az ő hangján beszél. Kérdés, hogy megmutatja-e a nyelv médiumán belül azt a medret, amiben a szavak kiugrálnak? Szándékosan nem háttérrel mondom, mert akkor megmaradna az ellentét a nyelv és nem nyelv között.

P. J.: Avagy kihagyja a helyet valaminek, amit retorikával, szavakkal nem lehet lefedni.

D. M.: Érzékelteti a hiányát?

P. J.: Talán.

D. M.: Ez kérdés. És nem tudom a választ.

P. J.: Ez befejezésként jól is hangzik.

D. M.: Ne még... A 29. oldalon te mit látsz?

P. J.: Nézem. Egy fehér lepel mögé rejtőzött ebet.

D. M.: És lehetne egy női ruha szegélye egyben?

P. J.: Azt is látom, igen. Nőisvanbent.

D. M.: Láthatatlanul jelen van, és nem üvölt.

P. J.: Visszatérve az elejére, az üvöltésre, a bezártságra, a kitörésvágyra: mindezt miből? A térből vagy a szövegtérből?

D. M.: A humánium, a művészet, a kultúra határtapasztatását érzékelem ebben. A kitörésnek számomra van iránya, de itt csak az ugrás íve van, irány nélkül. „és most már nincs nyom” – áll az utolsó lapon –, és nem hangzik el többé semmiféle ige, nincs emlék, nincs nyom, nincs ítélet, és nincs se büntetés, rég elszállt az utolsó szó” – de ahogy leírja, mégis lesz.

P. J.: Innen az egyetemesként felmutatott fenyegetettségérzés.

D. M.: Igen, apokaliptikus. De ez valahogyan a nyelv határa is egyben, üvöltés és nyelv egymásnak feszülő artikulációja.

P. J.: Szöveg egyéni és kollektív félelmekről, miközben magával a nyelvvel is történik valami.

Ellenanyaggá válik. És nem marad semmi más a föld színén (föld színe sem marad, apropó, szín), mint két végső erő egymásnak feszülése.

D. M.: Harcról szólna?

P. J.: Csak a harc marad.

D. M.: A kép és a nyelv harca is lehet.

P. J.: Vagy a szövegé és az olvasóé.

D. M.: Meg a képé és a nézőé. De amíg a „megfeszülve, csupa izom mind a két oldalon” acsarkodás között van egy kis tér, ahová (köz)be lehet lépni, addig nem kell rettegnünk tőle. Mégis világképző lehet az ember.

P. J.: Akkor pozitívan akarod kicsengetni ezt a páros gondolatfutamot.

D. M.: Nincs végszavam. Te hogyan mondanád?

P. J.: Javasolnék egy gondolatjelet –

Kategória: Téma

Denumire autor: Dánél Mónika - Pieldner Judit

Látó Szépirodalmi Folyóirat